

— державного інвестування, що реалізовується органами влади й управління України, Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, а також державними підприємствами й установами за рахунок власних і позичкових коштів;

— іноземного інвестування, яке здійснюється іноземними громадянами, юридичними особами та державами; — спільного інвестування, яке виконується громадянами та юридичними особами України, іноземних держав (абзац п'ятий частини другої статті 2 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 1955-12 від 10.12.91).

Саме тому, інвестиційне забезпечення у формі іноземного (зовнішніх) інвестування все частіше розглядаємо в ролі альтернативної складової частини, яка здатна забезпечити висхідну динаміку економічних процесів.

Список використаної літератури

1. Лугова М. С. Активізація інвестиційної діяльності в регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / Лугова Марина Сергіївна — Луцьк, 2018. — 21 с.

2. Лугова М. С., Сидорук М. В. Управління проектами транскордонного співробітництва як чинник інвестиційного забезпечення регіону. *Сучасні тренди підготовки фахівців з управління проектами та програмами*: матеріали підсумкової наук.-практ. конф. 23 квіт. 2018 р. Луцьк, 2018. — С. 186—190.

3. Мікула Н. А. Конвергенція регіональних моделей України та ЄС. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник/[за ред. Віктора Чужикова]. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.

4. Павліха Н. В., Лугова М. С. Реформування інвестиційної політики у контексті європейської інтеграції. *Європейська інтеграція: досвід Польщі та України*: [кол. моногр.] / за заг. ред. Н. В. Павліхи. Wydawca: Zarząd Regionu Łódzkiego NSZZ «Solidarność»; Druk: Drukarnia Kolor Lublin, 2013. — С. 112—117.

5. Сидорук М. В. Організаційно-економічні засади управління проектами транскордонного співробітництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / Сидорук Марта Валеріївна — Луцьк, 2018. — 20 с.

Пустовійт Р. Ф., д.е.н., професор,
Черкаський державний бізнес-коледж,
м. Черкаси, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КЛЕПТОКРАТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: клептократична економіка, корупція, інституціональне середовище, формальні і неформальні інститути, євроінтеграція.

Key words: kleptocratic economy, corruption, institutional environment, formal and informal institutions, European integration.

Основними перешкодами для України на шляху до її євроінтеграційних прагнень, на думку багатьох експертів, є корупція і повільні реформи. Існують різні типи, види і форми корупції. Найнебезпечнішою при цьому для сталого економічного розвитку країни є її складова, що характеризується як неправомірне використання державними службовцями посадових можливостей в особистих корисливих цілях. Наприклад, хабар за надання дозволу на підприємницьку діяльність або за прискорене проходження митних процедур можна кваліфікувати як привласнення активів, якими офіційно володіє держава. Очевидно, що бюрократичні послуги — надання ліцензій, дозволів, квот — все те, що зумовлює необхідність дотримання формально виписаних законів і правил та окреслює підприємницьку діяльність — може бути використано урядовими чиновниками на власний розсуд для отримання неправомірної вигоди.

У свою чергу, клептократична економіка фундаментом якої є корупційні чинники характеризується створенням такого інституціонального середовища, що надає можновладцям

можливості рентоорієнтованої поведінки, яка перешкоджає функціонуванню реального сектора економіки та заохочує тіньовий. За таких обставин трансакційні витрати перенацілено на адміністративне втручання в ринковий механізм, а не спрямовано на підвищення його ефективності, права власності не є чітко специфікованими, посилюється рівень невизначеності щодо правил та норм господарської поведінки, мотиваційна система бізнесової діяльності є викривленою. Водночас слід визнати, що в Україні корупційні чинники, характеризуються як системоутворюючі, коли соціально-політична еліта порушує вимоги формальних інститутів і використовує владні повноваження для незаконного збагачення та зміцнення ключових політико-економічних позицій у суспільстві.

Необхідно підкреслити, що перешкоди клепократичного характеру, в першу чергу корупція і олігархічна система економіки, не можуть бути усунені в найближчій перспективі і є ключовими бар'єрами для української євроінтеграції та прискореного економічного зростання країни. Саме клепократичний устрій економіки призводить до неефективного розподілу ресурсів та формування неринкових цін. Наприклад, корупційні тарифний захист або субсидування призводять до збільшення прибутку конкретного економічного суб'єкта, але послабляють стимули щодо зниження витрат виробництва в цілому. Додамо, що, якщо при цьому тариф поєднаний з монополійними привілеями, то цей негативний ефект буде ще потужнішим. Особливо значна неефективність притаманна державному сектору, де чиновники виявляють надмірну винахідливість щодо методів і інструментів надання бюрократичних послуг та інституціонального оформлення корупційної діяльності. «Хижацька» бюрократія в умовах тотальної безкарності вибудовує корупційну вертикаль влади, яку очільник клепократичної держави інституціоналізує за визначеними ним неформальними інститутами. Особливо небезпечним для розвитку економіки є те, що «хижацька» поведінка клепократичної держави негативно впливає на інноваційну підприємницьку діяльність, навіть у більшій мірі, ніж на поточне виробництво. Це пояснюється з огляду на те, що інноваційний попит на бюрократичні послуги є високим і нееластичним, і він стає першорядним об'єктом корупції.

При цьому слід звернути увагу на висновки експертів МВФ, які підготували доповідь про зв'язок між рівнем корупції та станом економіки в країні. Згідно з даними Рейтингу глобальної конкурентоспроможності, які наводяться в доповіді, якщо в 2013-2014 рр. представники бізнесу називали корупцію другою найбільшою проблемою в Україні, то в 2016-2017 рр. ця проблема вийшла на перше місце, на другому виявилася політична нестабільність. Порівнюючи дані Transparency International і World Economic Outlook, експерти МВФ дійшли висновку, що існує певний взаємозв'язок між рівнем корупції та темпами економічного зростання (табл. 1). Підтвердження цьому є щорічні доповіді Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність країн, які надають оцінку інституціональному середовищу країн світу і їх здатності досягти стійкого економічного зростання.

Таблиця 1

**ІНДЕКСИ ІНСТИТУТІВ, СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ТА ВВП НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ
ОКРЕМИХ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ [1, 2, 3]**

Країна	індекс сприйняття корупції, 2018 р.	місце у світовому рейтингу, 2018 р.	ВВП на душу населення (квітень 2019 р.), тис. амер. дол.	підсумковий рейтинг інститутів, 2018 р.
Польща	60	36	15,63	72
Литва	59	38	19,75	53
Чехія	59	38	23,21	52
Румунія	47	61	12,51	86
Угорщина	46	64	17,3	101
Україна	32	120	3,22	118

Згідно з розрахунками Фонду, поліпшення показників України в Міжнародному рейтингу корупційних ризиків навіть на одну позицію призведе до збільшення зростання доходу на душу населення на 1,35 %, а інвестицій — на 4 %. Тому, якщо рівень корупції в Україні залишиться незмінним, то до 2040 р. доходи українців будуть, як і раніше, становити лише 30 % від середнього показника ЄС [4].

Отже, для протидії клепократичним чинникам в економіці необхідне формування такого інституціонального середовища, яке протидіятиме корупційному упорядкуванню економіч-

ної діяльності, усуне перешкоди законослухняному бізнесу, забезпечить підприємництву законні гарантії та надасть у приватні руки відповідальність та ініціативу, яку монополізував державний бюрократичний апарат. Як приклад можна навести процес інституціоналізації в період реформ в Грузії [5, с. 23], коли уряду безумовно вдалося добитися позитивних результатів у викоріненні так званого «грузинського кримінального світу» і протидіяти факторам клептократичної економіки. У термінах інституціональних реформ держава взяла на себе роль неформального актору, коли можливості для потенціалу корупції були істотно обмежені, тому що процес взаємовідносин між владою і бізнесом став максимально деіндивідуалізованим і автоматизованим.

У свою чергу, євроінтеграційні процеси передбачають здійснення необхідних заходів щодо протидії клептократичній економіці України, а саме: забезпечення рівності перед законом, незалежно від посади і майнового стану; бюджетні витрати здійснюються в інтересах суспільства, а не окремих клептократичних кланів; державна політика передбачає відставку відповідальних за продовження клептократичної політики посадових осіб та накладення на них відповідних, у тому числі кримінальних, санкцій; адміністративні послуги повинні бути доступні і зручні для бізнесу і не створювати корупційні можливості; право власності є непорушним та гарантується ефективними механізмами захисту; корупція не заохочується недосконалим законодавством, а всі відомі її прояви караються, незалежно від впливовості суб'єкта, яка вчинила злочин; надійна і незаангажована система постійно діючого моніторингу доходів і витрат державних службовців, що передбачає незворотність покарання за корупційні дії; правосуддя є справедливим і доступним, в країні дотримуються верховенства права.

Список використаних джерел

1. Corruption Perceptions Index 2018. Berlin: Transparency International, 2018. — 14 p.
2. GDP per capita, current prices / International Monetary Fund World Economic Outlook (April 2019) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.imf.org/external/datamapper.
3. Global Competitiveness Report 2017-2018 / Editor Klaus Schwab. — Geneva: World Economic Forum, 2018. — 381 p.
4. МВФ подсчитал потери экономики Украины [Електронний ресурс].— Режим доступу <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-39512756>.
5. Aliyev H. The Effects of the Saakashvili Era Reforms on Informal Practices in the Republic of Georgia / Huseyn Aliyev // Studies of Transition States and Societies. — 2014. — Vol. 6, No 1. — P. 19—33.

Ревко А. М., к.е.н., доцент,
Чернігівський національний
технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ключові слова: соціальне підприємництво, підприємницька соціальна інфраструктура, соціогуманітарний простір, громада, регіональний розвиток.

Key words: social entrepreneurship, entrepreneurial social infrastructure, socio-humanitarian space, community, regional development.

Соціальне підприємництво охоплює широкий спектр завдань, які повинні забезпечити нормальні умови життя мешканців регіону. Його основним завданням є поліпшення добробуту населення та задоволення його потреб, зокрема, через реалізацію послуг соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіону. Наприклад, надання освітніх послуг; зайнятість, психологічна та соціальна реабілітація людей, які опинилися у складних життєвих обставинах.